

Yttrande angående Naturvårdsverkets skrivelse Åtgärder för att öka materialåtervinningen av avfall, KN2023/02730

Vafabmiljö är ett kommunalförbund bildat av kommunerna i Västmanlands län samt Heby och Enköpings kommun. Inom Vafabmiljös region bor cirka 330 000 personer och här finns cirka 16 000 företag. Vi ansvarar för insamling av avfall under kommunalt ansvar, men erbjuder även olika typer av avfallslösningar till företag, i och utanför regionen.

Den rubricerade promemorian har skickats på remiss till Vafabmiljö och en av våra medlemskommuner Enköping. Eftersom kommunen lämnat över ansvaret att hantera avfall enligt 15 Kap MB till kommunalförbundet yttrar de sig inte inom detta ansvar utan lämnar det till Vafabmiljö att hantera.

Vafabmiljö är också medlemmar i branschorganisationen Avfall Sverige och ställer oss bakom deras remissvar.

Sammanfattning av Vafabmiljös synpunkter

Efterfrågan på återvunna material måste öka för att nå måluppfyllelse. Vafabmiljö anser att det krävs längre gående krav på producenter, tillverkare och återvinnare för att nå målen. Om långtgående krav framförallt ställs i avfallsledet riskerar Sverige att inte klara av att leva upp till EUs återvinningsmål.

Principen att förorenaren ska betala (PPP) bör gälla även vad gäller förslaget om ökade krav på informationsinsatser hos kommuner. Vafabmiljö anser att ökade krav på information om hur avfall ska sorteras eller förebyggas bör bekostas av den som sätter en produkt på marknaden. Det bör varken finansieras genom taxeökning eller statligt stöd. Vidare krävs mer än information för att nå EUs återvinningsmål.

Utred ett plastansvar. Ju tidigare i ett materials livscykel som en åtgärd sätts in, desto större förutsättningar för måluppfyllelse. Vafabmiljö instämmer i Energimyndighetens förslag som framgår av rapporten *Förslag till en fjärrvärme och kraftvärmestrategi. Förslag till en strategi för en långsiktigt hållbar utveckling av fjärr- och kraftvärmesektorn. Del 2 av 2. ER 2023:27* - att utreda ett plastansvar längre upp i produktionsledet.

Insamling av avfall bör ske i materialströmmar. Att skilja på förpackningar och övrigt avfall är ett mindre kostnadseffektivt sätt att samla in avfall på än att samla in avfall i materialslag. Finansiering bör kunna ske utifrån schabloner. Förslaget bör utredas vidare.

Utökat åtagande för Länsstyrelsen att hålla i avfallsplanering på regional nivå bör inte vara tvingande. För att nå effekt när det gäller åtgärder i en avfallsplan krävs att kommunerna är aktivt deltagande. Förslaget att utöka Länsstyrelsen roll när det gäller avfallsplaneringen tros inte leda till att åtgärder genomförs i större utsträckning eftersom det verkliga arbetet framförallt sker i kommunerna.

Vafabmiljö förordar en omedelbar reglering av krav på fastighetsnära insamling av förpackningar från verksamheter och att dessa ska få samköras med förpackningsavfall från hushåll. En utebliven reglering medför stor sannolikhet att förpackningar från verksamheter lämnas i restavfallet och således inte bidrar till att nå EUs återvinningsmål.

Vafabmiljös synpunkter:

Generella synpunkter

Vafabmiljö tackar för möjligheten att få lämna remissvar.

Vafabmiljö välkomnar krav som leder till ökad materialåtervinning och därmed att förflyttningar kan göras i avfallshierarkin. Det är helt i linje med det uppdrag Vafabmiljö har fått av medlemskommunerna. Av denna anledning vill vi i vårt svar lyfta problematiken med att ställa långtgående krav på avfallshanteringen och att sortera avfall i många fraktioner samtidigt som krav inte är lika långtgående på producenter, tillverkare och återvinnare. Det blir en form av systemfel att ställa krav i slutledet samtidigt som producentledet lämnas näst intill oreglerat. Vi kan sortera ut i väldigt många fraktioner men till vilken nytta om ingen efterfrågar materialet? De materialslag där efterfrågan på materialet finns tillgodoses tex genom att gipsskivor sorteras på det sätt som producenten vill ha materialet för att kunna tillverka nya gipsskivor. Där finns en efterfrågan och en winwin situation uppstår. Av den anledningen vill vi lyfta fram Naturvårdsverkets förslag *Efterfrågan på återvunnet material behöver stimuleras* som det viktigaste och mest verkningsfulla åtgärdsförslaget. Utan efterfrågan ingen måluppfyllelse. Här vill Vafabmiljö se skarpa förslag riktade mot producenter, tillverkare och återvinnare.

Vad gäller information menar Vafabmiljö att den effekt som information till invånare har för att nå EUs återvinningsmål vare sig är kostnadseffektiv eller tillräcklig för att nå målen. Information är viktigt och människor behöver informeras i stor utsträckning om hur de ska agera för att sortera rätt. Men ett ökat krav på kommunerna att informera om hur avfall kan förebyggas eller förberedas för återanvändning i tro att detta leder till att EUs återvinningsmål ska nås är en kostsam väg för att nå måluppfyllelse. Olika typer av ekonomiska styrmedel menar Vafabmiljö är ett mer kostnadseffektivt sätt att nå målen. I förslaget *Krav på att kommunerna informerar hushåll och verksamheter om hur avfall under kommunalt ansvar ska hanteras* tydliggörs heller inte *hur* denna informationsinsats ska finansieras. Vafabmiljö anser att den väl etablerade principen att förorenaren betalar (Polluter Pays Principle, PPP) är en mycket logisk princip som borde tillämpas även i detta fall. Den som sätter något på marknaden och därmed troligen gör en vinst borde vara den som står för kostnaden att informera

om hur avfallet ska hanteras. Det framgår inte i förslaget att det är så Naturvårdsverket tänkt sig att detta krav bör finansieras. Tills detta är tydliggjort avstyrker Vafabmiljö därför förslaget.

Vafabmiljö önskar lyfta Energimyndighetens rapport *Förslag till en fjärrvärme och kraftvärmestrategi. Förslag till en strategi för en långsiktigt hållbar utveckling av fjärr- och kraftvärmesektorn. Del 2 av 2. ER 2023:27*. Rapporten förordar att plastansvar för minskade utsläpp från avfallsförbränning bör utredas. Förslaget bygger på att en plastavgift/skatt tas ut antingen på plastproducenten eller av den som använder plasten i sin produktion. Skatten kommer sedan att gå till åtgärder i slutanvändarledet, (t.ex CCS/CCU (Carbon Capture and Storage/Carbon Capture and Usage)). Vafabmiljö instämmer i Energimyndighetens bedömning eftersom ju tidigare i livscykelns som en åtgärd sätts in, desto större effekt fås vad gäller måluppfyllelsen.

Vafabmiljö anser att Naturvårdsverkets förslag på *Krav på ökad utsortering och separat insamling av papper, plast, metall och glas* är bra och kan leda till måluppfyllnad. Dock anser Vafabmiljö att detta bör göras i form av materialströmmar där även förpackningsmaterial ska inkluderas. Vafabmiljö avstyrker därför förslaget i sin nuvarande utformning. Att ha ett insamlingssystem för förpackningar och ett annat för övrigt avfall anser Vafabmiljö blir onödigt dyrt och svårt att få genomslag i hos invånare. Vafabmiljö förstår att producenterna av förpackningar endast vill bekosta hanteringen av förpackningarna men detta bör kunna lösas med schabloner. Därför bör en vidare utredning av insamling av materialströmmar genomföras innan förslaget verkställs.

Förslaget om att *Kommunerna behöver stöd från nationell och regional nivå* lyfter utmaningarna med att små kommuner har svårt att klara av att efterleva ökade krav på avfallshantering och att regionalt stöd för avfallsplanering. Vafabmiljö är ett kommunalförbund med 12 kommuner som medlemmar. Bland annat hela Västmanlands län. En av anledningarna till att förbundet bildades var att kommunerna insåg utmaningen i att klara kommande krav inom branschen. År 2020 beslutade kommunerna i förbundet om en avfallsplan som samordnades från förbundet. Med några års erfarenhet av arbetet med att efterleva denna plan kan Vafabmiljö konstatera att det som är utmanande är inte att planera och samordna utan att få verkställighet. Många av åtgärderna i avfallsplanen som skulle leda till minskade mängder avfall, ökad utsortering och ökad förberedelse för återanvändning kräver engagemang och aktivt deltagande från kommunerna. Det är framförallt det som är den stora utmaningen. Vafabmiljö tror därför inte att en utökning av Länsstyrelsens åtagande i avfallsplaneringen kommer ge så stor effekt. Detta förslag till åtgärd bör på något sätt vara behovsprövat om departementet väljer att gå vidare i enlighet med förslaget. Inom Vafabmiljös region skulle detta troligen bli en administrativ börda snarare än leda till ökad måluppfyllnad.

Sist men inte minst vill Vafabmiljö understryka det som Naturvårdsverket lyfter under *Kommande bestämmelser Fastighetsnära insamling av förpackningsavfall senast 2027*. Här lyfter Naturvårdsverket att det är tveksamt om den fastighetsnära insamlingen av förpackningsavfall från verksamheter kommer ge större effekt på insamlingsgrad eller materialåtervinningsmål eftersom inte alla verksamheter omfattas. Vafabmiljö förordar en omedelbar reglering av krav på fastighetsnära insamling av förpackningar från verksamheter och att dessa ska få samköras med förpackningsavfall från hushåll. Ersättningsnivåer bör kunna lösas med schabloner men att behöva köra samma sträcka med två olika fordon till avlägsna verksamheter för att samla in samma förpackningsmaterial är varken ekonomiskt eller ekologiskt försvarbart. Risken är uppenbar att verksamheter istället väljer att lägga förpackningsmaterial i restavfallet.

I detta ärende har förbundsdirektör Sabine Dahlstedt beslutat. Vid handläggningen av detta ärende har avdelningschef Linda Gårdstam varit föredragande. Dessutom har avfallsstrategerna Johanna Olsson och Mikael Helmin samt förbundsjuristen Anna Forsberg deltagit.